

Prilozi ribarstvenoj struci

IN MEMORIAM
 Dr. sc. Šime Županović
 (1920. — 2008.)

Početak mjeseca ožujka prošla je godina dana od smrti dr. sc. Šime Županovića, jednog od nestora naše oceanografije, prije svega morske ribarstvene biologije i praktičnog ribarstva, neumornog istraživača Jadrana i svjetskih mora, autora mnogih monografija, znanstvenih i stručnih radova široke problematike. To je povod da se još jednom prisjetimo njegova životnog puta i doprinosa našoj i svjetskoj znanosti.

Dr. Šime Županović rođen je 6. svibnja 1920. u Šibeniku u težačkoj obitelji. Svoje djetinjstvo i prve školske dane provodi u Šibeniku, gdje 1931. završava osnovnu školu, a 1939. realnu gimnaziju. Od 1939. do 1941. studira pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, ali zbog ratnih neprilika prekida studij i sudjeluje u NOB-u na različitim dužnostima. Nakon oslobođenja ne nastavlja započeti studij prava, nego se upisuje na Poljoprivredno-šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu koji završava u ljeto 1949. Potkraj te iste godine dolazi u Institut za oceanografiju i ribarstvo u Splitu u kojem neprekidno radi do 1967. U tom razdoblju svojim marljivim znanstvenim i stručnim radom postiže sva znanstvena zvanja od asistenta pripravnika 1949. do znanstvenog savjetnika 1967., kad napušta Institut i odlazi za eksperta u organizaciju FAO UN-a, a poslije i u UNESCO. U međuvremenu, dok je radio u splitskom Institutu, položio je 1960. usmeni rigoroz iz prirodnih znanosti na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani, te je promoviran za doktora prirodnih znanosti, a 1962. imenovan je za docenta na poslijediplomskom studiju Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu i tu dužnost obavlja do 1967.

Godine 1955. kao član državne delegacije aktivno sudjeluje na Međunarodnoj konferenciji o očuvanju živih bogatstava mora (International Conference on the Conservation of the Living Resources of the Sea) koju su organizirali UN u Rimu. Nakon završetka Konferencije, a na prijedlog FAO UN-a, odlazi 1955./56. na specijalizaciju ribarstvene biologije u Dansku, Englesku i Škotsku. Od tada pa do odlaska za eksperta ribarstva u FAO UN-a stalni je član stručnih delegacija Jugoslavije na brojnim zasjedanjima Generalnog savjeta za ribarstvo Mediterana (GFCM) organizacije FAO, prigodom kojih obnaša raz-

---

Prilozi ribarstvenoj struci

---

ličite visoke dužnosti: zamjenika šefa državnih delegacija, predsjednika prvog Komiteta za proizvodnju Mediterana, prvog potpredsjednika GFCM-a i potpredsjednika Komiteta za ekonomiju i statistiku GFCM-a, sa zadatkom prospekcije i izvještavanja Generalnog savjeta o stanju statistike ribarstva u mediteranskim zemljama (Istanbul, 1956.). Također aktivno sudjeluje na savjetovanjima o tehničkim i ekonomskim problemima morskog ribarstva Jugoslavije, zatim na diplomatskoj konferenciji za kodifikaciju pomorskoga prava u Ženevi 1958. Stalan je član i ekspert Jugoslavije pri sklapanju ugovora o ribarstvu između Vlada SFRJ i Republike Italije.

Pod organizacijom MAMBO (Mediterranean Association for Marine Biology and Oceanography) godine 1965. s eminentnim znanstvenicima (prof. J.-M. Pérès, prof. E. Tortonese) predaje na Američkom sveučilištu u Bejrutu posljediplomantima iz čitavog Mediterana kolegij »On the Dynamics of Exploited Fish Populations«. Kao FAO ekspert predavao je također biologiju mora na fakultetima u Karachiju, Havani, Adenu, Konakriju i Tripoliju. Osim predavanja na fakultetima u mnogim je zemljama u razvoju ujedno osnivao morske istraživačke centre.

Jedini je Hrvat koji je istraživao svjetska mora i oceane. Glavna zadaća dr. Š. Županovića nakon dolaska u FAO UN bila je istraživanje bioloških bogatstava i mogućnosti njihova iskorištavanja u slabo istraženim obalnim i otvorenim vodama u Sredozemlju, Atlantskom i Indijskom oceanu. Vodio je velike znanstvene ekspedicije pod zastavom UN-a u Arapskom moru, Adenskom i Meksičkom zaljevu (Banco di Campeche), uz zapadnoafričku obalu od Senegala do Južnoafričke Republike te uz sjevernu obalu Afrike, često neprekidno boraveći na istraživačkom brodu veći dio godine. U ta, pionirska istraživanja pretočio je sve svoje bogato znanje i iskustvo koje je stekao u gotovo 20-godišnjim intenzivnim istraživanjima pridnenih ihtionaselja u kanalima i otvorenom području Jadranskog mora. Rezultate tih, pionirskih oceanografskih istraživanja objavio je u kompleksnim izvješćima koja su bila prva takve vrste za mnoge zemlje i njihova morska područja. Godine 1983. vraća se ponovno u Split i u Institut za oceanografiju i ribarstvo, gdje radi kraće vrijeme, nakon čega odlazi u mirovinu.

Problematika kojom se dr. Županović bavio bila je različita. Nakon dolaska u splitski Institut počinje se baviti statistikom morskog ribarstva, ali ga to ne zadovoljava, te se posvećuje proučavanju bioloških resursa jugoslavenskog dijela Jadrana — njihovom kvalitativnom i kvantitativnom sastavu, procjeni količina i razumnoj iskorištavanju. To mu postaje glavna znanstvena preokupacija. Uglavnom istražuje demerzalne (kočarske) resurse i biologiju i ekologiju gospodarstveno značajnih demerzalnih vrsta riba, kao što su oslić, arbun, trlja i neke hrskavične ribe, a od pelagijskih vrsta istražuje srdelu, ali povremeno i s uspjehom ulazi i u neka druga oceanografska područja, kao što je npr. bionomija Jadranskog mora, zatim povijest našega morskog ribarstva od antike do danas i ribarstvena etimologija. Nakon Ekspedicije »Hvar« (1948./49.) započinje intenzivna dugogodišnja istraživanja kočarskih ribolovnih naselja na istim postajama u otvorenom srednjem (osobito u Jabučkoj kotlini) i južnom Jadranu, ali i u području kanala srednje Dalmacije. Mnoga su od njegovih istraživanja u Jadranu pionirska. Prvi put istražuje produkcijski potencijal Jadranskog mora i daje procjenu količine ribe, prvi put na praktičnim

---

Prilozi ribarstvenoj struci

---

primjerima upozorava na važnost poznavanja količina ribolovu dostupne ribe i intenziteta iskorištavanja, prvi put istražuje utjecaj osnovnih ekoloških čimbenika u moru na ponašanje, raspodjelu i fluktuaciju ribe, prvi otkriva i istražuje dubinski difuzni sloj u Jadranu i prvi za jadransko područje dokazuje uzročno-posljedičnu vezu globalnih i kozmičkih utjecaja s fluktuacijama jadranske srdele.

Iz navedenih problematika objavio je oko 300 znanstvenih i stručnih radova, knjiga i monografija, pa je nedvojbeno jedan od naših najplodnijih znanstvenika na području biološke oceanografije. Radove je objavljivao u mnogim domaćim i stranim časopisima i zbornicima: *Morsko ribarstvo*, *Pomorstvo*, *Jugoslavenski mornar*, *Ribarski godišnjak*, *Ekonomski pregled*, *Privreda Dalmacije*, *Anali Jadranskog instituta JAZU*, *Acta Adriatica*, *Thalassia Yugoslavica*, *Mornarički glasnik*, *Hidrografski godišnjak*, *Arhiv za poljoprivredne nauke*, *Proceedings and Technical Papers* (FAO), *FAO Fisheries Report*, *FAO Proc. gen. Fish. Coun. Medit.*, *Rapp. P.-v. Reun*, *CIESMM*, *Special Publication ICNAF* (Kanada), *Technical Papers*, UN, New York, *Mar y Pesca*, zatim u časopisima zemalja čija je mora istraživao i dr. Objavio je 7 opsežnih knjiga i monografija od kojih treba istaknuti knjige »Fauna i flora Jadrana — Jabučka kotlina« (2 sv., 1989., s I. Jardas), »Starodrevna baština šibenskog kraja« (1991.), »Ribarstvo Dalmacije u 18. stoljeću« (1993.) i osobito monografiju »Hrvati i more« (4 sv., 1995.), koja je posvećena tisućugodišnjoj povijesti ribarstva u Hrvata (995. — 1995.). Njegovi se znanstveni radovi često citiraju u nas i u inozemstvu.

Za svoj je rad dobio priznanje UN-a, Godišnju nagradu »Slobodne Dalmacije« za znanstveni rad (1990.), Nagradu grada Splita za znanstveni rad (1993.) i nagradu grada Splita za životno djelo (1995.).

Dr. Š. Županović bio je poznat po nevjerojatnoj radnoj energiji, zbog čega su mu kolege nadjenuli nadimak »vepar« (na što se samo zadovoljno smješkao). Na terenskim istraživanjima brodom, koja su obično trajala duže, znao bi slomiti sve ljude oko sebe neprekidno radeći danima, štono se kaže »od zore do mraka«, što je isto tako zahtijevao i od drugih, po svakom vremenu. Ta ga radna energija nije napuštala ni u njegovim kasnim godinama. Nakon odlaska u mirovinu, a napose nakon smrti supruge Nives, smirenje i zadovoljstvo nalazi radeći na jadranskoj etimologiji i povijesti Hrvata povezanoj s morem i ribarstvom, problematici kojom se do tada bavio usputno ili se uopće nije bavio, a rezultat je toga rada nekoliko već spomenutih knjiga objavljenih u 6 opsežnih svezaka i veći broj radova u raznim časopisima. Imao je odlično pamćenje i bio je vrstan sintetičar.

Takva osebujna osobnost, s druge strane, nije bila bez mana, kao što ih, uostalom, možemo naći u svih nas. Stoga su sjećanja na njega podvojena, ali nitko mu u nas ne može uskratiti priznanje za ono što je učinio za bolje poznavanje Jadranskog mora kao produkcijskog bazena i razumno iskorištavanje njegovih obnovljivih bioloških bogatstava. Njegovi su radovi bili i ostali nezaobilazno štivo za studente i uvođenje mladih znanstvenika u problematiku morske ribarstvene biologije i ribarstva.

Prof. dr. sc. Ivan Jardas